



**MALTA**

**QORTI CIVILI  
PRIM'AWLA**

**ONOR. IMHALLEF  
SILVIO MELI**

LL.D.; Dip. Stud. Rel.; Dip. Can. Matr. Jur. & Proc.;  
Cert. Jur. & H.R. (Strasbourg);  
P.G. Dip. European Competition Law (King's College, London),  
P.G. Dip. European Law (King's College, London).

**Illum is-6 ta' Gunju, 2017.**

**Rikors Numru 95/2010 SM**

**Crocefissa *sive* Christine Abela armla minn  
George Abela, f'isimha proprju u bhala  
legittima rapprezentanta ta' bintha minuri  
Luana Antonella Abela li b'digriet datat l-4  
t'Ottubru, 2016, assumiet hi stess l-atti tal-  
kawza, u Eman Abela**

**vs.**

- 1. Valletta Gateway Terminals Limited**
- 2. Ignazio Messina & C. S.P.A proprjetarju  
tal-bastiment M.V. Jolly Blu**

Il-Qorti,

- 1.0. Rat ir-rikors guramentat promotur datat l-4 ta' Frar, 2010, li permezz tieghu r-rikorrenti *nomine* sintetikament esponiet s-segwenti, (ara foll 1):
  - 1.1. Illi r-rikorrenti huma l-eredi ta' George Abela, (ara foll 4 sa 7);
  - 1.2. Illi l-imsemmi George Abela kien haddiem tax-xatt registrat;
  - 1.3. Illi fl-4 ta' Frar, 2008, l-istess George Abela kien qed jahdem fuq inkarigu tas-socjeta` intimata Valletta *Gateway Terminals Limited* abbord il-bastiment *M.V. Jolly Blu* proprjeta` tas-socjeta` estera Ignazio Messina & C. S.P.A., sorgut f'xatt il-Laboratorju, Marsa/Kordin (Paola);
  - 1.4. Illi waqt li kien qiegħed hemm jahdem safa' milqut u mgħaffeg minn *container* merfugh minn *fork lifter*;
  - 1.5. Illi konsegwenza tal-istess korriment miet fil-21 ta' Frar, 2008;
  - 1.6. Illi l-intimati jew min minnhom huma responsabbli għall-korriment u għall-mewt tal-imsemmi George Abela, u dan, minhabba n-nuqqas ta' diligenza, prudenza u hsieb, u minhabba li ma gietx ipprovduta sistema ta' protezzjoni tas-sahha u tas-sigurta` fuq il-post tax-xogħol;
  - 1.7. Illi nonostante li interpelati biex jersqu għall-likwidazzjoni u hlas tad-danni sofferti mir-rikorrenti in konsegwenza tal-incident in dizamina, l-intimati baqghu inadempjenti;
  - 1.8. Illi għalhekk ir-rikorrenti kienu kostretti jadixxu din il-qorti biex l-intimati jkollhom l-opportunita` jghidu għaliex din il-qorti m'ghandiex:
    - 1.8.1. Tiddikjara li l-intimati huma responsabbli *in solidum*, jew min minnhom, għall-incident li fih korra George Abela fl-4 ta' Frar, 2008, abbord il-bastiment *M.V. Jolly Blu* li sussegwentement miet

fil-21 ta' Frar, 2008, b'konsegwenza tal-istess korriment;

- 1.8.2. Tillikwida d-danni sofferti mir-rikorrenti minhabba dan l-incident, u dan, okkorrendo bl-opra ta' periti *nominandi*;
- 1.8.3. Tikkundanna lill-intimati, solidalment jew min minnhom, biex ihallsu lir-rikorrenti d-danni kollha hekk likwidati;
- 1.8.4. Bl-ispejjez kif dedotti fl-istess rikors guramentat promotur kontra l-intimati;

2.0. Rat id-digrietni taghha diversament preseduta datati l-11 ta' Frar, 2010, li permezz taghhom:

- 2.1. Appuntat l-istess rikors guramentat promotur ghas-smigh, (ara foll 8);
- 2.2. Tat dawk l-ordnijiet li deherilha ghall-ahjar prosegwiment tal-kawza, (ara foll 9);

3.0. Rat ir-risposta guramentata datata l-15 ta' Marzu, 2010, li permezz taghha s-socjeta` Valletta *Gateway Terminals Limited* sintetikament irrispondiet bil-mod segwenti, (ara foll 29):

- 3.1. Illi t-talbiet tar-rikorrenti huma infondati *stante* li l-incident in dizamina ma sehhx tort ta' xi nuqqas attribwibbli lilha;
- 3.2. Illi jekk jirrizulta li kien hemm xi nuqqas dan ma kienx la tas-socjeta` intimata, la tad-dirigenti taghha, u lanqas ta' persuni minnha inkarigati;
- 3.3. Illi ghal kull nuqqas jew negligenza li tirrizulta ghandu jwiegeb ghaliha direttament min naqas jew kien negligenti;
- 3.4. Illi kuntrarjament ghal kif allegat, bl-ebda mod ma naqset li tipprovdi sistema ta' protezzjoni tas-sahha u tas-sigurta` fuq il-post tax-xoghol;
- 3.5. Illi l-incident sehh minhabba:

- 3.5.1. Nuqqas tad-*decuius* li jsegwi l-proceduri ta' prudenza abbord il-vapur in kwistjoni;
- 3.5.2. U/jew minhabba nuqqas ta' diligenza, prudenza, u hsieb *daparti* tas-socjeta` intimata l-ohra;
- 3.6. Illi ghalhekk l-ewwel talba kif diretta kontra s-socjeta` *de quo*, m'ghandiex tintlaqa`;
- 3.7. Illi konsegwentement m'hemmx danni x'jigu likwidati mis-socjeta` intimata odjerna;
- 3.8. Illi ghalhekk it-tieni (2) u t-tielet (3) talbiet tar-rikorrenti ghandhom jigu respinti;
- 3.9. Bl-ispejjez kontra r-rikorrenti;
- 3.10. Salv risposti ulterjuri;
- 4.0. Rat ir-risposta guramentata datata t-30 t'April, 2010, li permezz taghha s-socjeta` Ignazio Messina & C. S.P.A. sintetikament irrispondiet bil-mod segwenti, (ara foll 39):
  - 4.1. Illi t-talbiet tar-rikorrenti huma infondati;
  - 4.2. Illi hi qdiet l-obbligi taghha b'mod diligenti;
  - 4.3. Illi m'agixxietx b'nuqqas ta' diligenza u prudenza kif allegat mir-rikorrenti;
  - 4.4. Illi ghalhekk m'ghandiex tigi kkundannata thallas danni lir-rikorrenti;
  - 4.5. Illi f'kaz biss li tinsab xi responsabbilita`, d-danni ghandhom ikunu limitati skont il-ligi;
- 5. Rat id-digriet ta' din il-qorti diversament preseduta datat it-2 ta' Novembru, 2010, li permezz tieghu innominat lill-assistent gudizzjarju hemm indikata, (ara foll 46);
- 6. Rat id-digriet taghha kif preseduta datat l-24 ta' Marzu, 2014, li permezz tieghu, wara li giet hekk kolpita bil-procedura odjerna,

awtorizzat lill-assistent gudizzjarju *de quo* biex tirritorna l-inkartament kollu fl-atti ta' din il-procedura, (ara foll 228);

7. Rat id-digriet taghha datat l-10 ta' Marzu, 2016, li permezz tieghu, wara li l-abbli rapprezentant legali tal-partijiet iddikjaraw li m'ghandhomx provi aktar x'jiproducu, fuq talba tal-istess awtorizzat lill-istess biex jittrattaw il-kaz bil-modalita` u fit-termini hemm indikati, (ara foll 274);
8. Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tar-rikorrenti datata s-16 ta' Mejju, 2016, (ara foll 279), flimkien man-nota ta' sottomissjonijiet tas-socjeta` intimata Valletta *Gateway Terminals Limited* datata l-14 ta' Lulju, 2016, (ara foll 286), u tas-socjeta` intimata Ignazio Messina & Co. S.P.A. datata wkoll l-14 ta' Lulju, 2016, (ara foll 298);
9. Semghet lill-abbli rapprezentanti legali tal-partijiet jittrattaw il-kaz oralment b'mod finali, (ara foll 305);
10. Rat id-digriet taghha datat l-4 t'Ottubru, 2016, fejn wara talba appozita tal-abbli rapprezentanti legali tas-socjeta` intimata hemm indikata, awtorizzat lill-istess biex jipprezenta risposta guramentata ulterjuri rigwardanti l-preskrizzjoni, (ara foll 305);
- 11.0. Rat ir-risposta guramentata ulterjuri datata s-7 t'Ottubru, 2016, li permezz taghha s-socjeta` intimata Valletta *Gateway Terminal Limited* eccepjet is-segwenti, (ara foll 307):
  - 11.1. Illi preliminarjament u minghajr pregudizzju ghar-risposti l-ohra sollevati minnha, l-azzjoni odjerna hi preskritta *ai termini* tal-artiklu 29 tal-Kap 352 tal-Ligijiet ta' Malta;
  - 11.2. Salv risposti ulterjuri;
12. Rat id-digriet taghha datat l-10 ta' Novembru, 2016, li permezz tieghu, fuq talba tal-abbli rapprezentanti legali tar-rikorrenti li ghalha l-abbli rapprezentanti legali tas-socjeta` intimata Valletta *Gateway Terminals Limited* irrimetta ruhhu, u l-abbli rapprezentant legali tas-socjeta` intimata Ignazio Messina & C. S.P.A. iddikjara li hu estraneu ghall-istess, awtorizzat lill-istess biex jittrattaw din l-eccezzjoni bil-modalita` u fit-termini hemm indikati, (ara foll 310);

13. Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tar-rikorrenti fir-rigward datata s-27 ta' Dicembru, 2016, (ara foll 311), flimkien ma' dik tas-socjeta` intimata li ssollewat din l-eccezzjoni fl-istat hekk tardiv tal-procedura datata t-30 ta' Dicembru, 2016, (ara foll 318);
14. Semghet ix-xhieda kollha mismugha quddiemha;
15. Ezaminat d-dokumenti kollha esebiti, inkluzi d-dikjarazzjonijiet guramentati u x-xhieda mismugha mill-assistent gudizzjarju fuq riferita;
16. Semghet it-trattazzjoni orali tal-abbli rapprezentanti legali tal-partijiet;

Ikkunsidrat:

- 17.0. Illi l-fatti li essenzjalment taw lok ghall-procedura in dizamina jistghu sintetikament jigu elenkati bil-mod segwenti:
  - 17.1. Illi fl-4 ta' Frar, 2008, George Abela, rispettivament ir-ragel u missier ir-rikorrenti, kien qed jahdem flimkien m'ohrajn, abbord il-bastiment *M.V. Jolly Blu* proprjeta` tas-socjeta` intimata Ignazio Messina & C. S.P.A., u fuq inkarigu tas-socjeta` intimata Valletta *Gateway Terminals Limited*;
  - 17.2. Illi dakinhar l-imsemmi vapur kien sorgut f'Xatt il-Laboratorju, il-Marsa/Kordin;
  - 17.3. Illi xoghol l-imsemmi George Abela kien jikkonsisti f'li jholl il-*containers* li kien hemm fl-art tal-istiva tal-vapur *de quo* mill-irbit taghhom, liema irbit kien intiz biex l-istess ma jeghlbux waqt it-tragitt;
  - 17.4. Illi biex l-istess *containers* kienu jistghu jitnizzlu l-art fuq il-moll kien jinhtieg li jigi effettwat is-segwenti:
    - 17.4.1. Illi l-haddiem tax-xatt iholl l-irbit tal-*containers*;

- 17.4.2. Illi permezz ta' *forklifter* l-istess *containers* kienu jingarru ghal fuq *trailer* baxx gia` ippozizzjonat fuq *lift* li hemm fl-istiva, (ara foll 267);
- 17.4.3. Illi *lift* kien itella' l-*container* sal-livell tal-garaxx tal-bastiment;
- 17.4.4. Illi sussegwentement, it-*trailer* baxx kien jigi mnizzel l-art bil-*container* fuqu mir-rampa tal-bastiment;
- 17.4.5. Illi l-*forklifter* li kien qed jintuza dakinhar tal-incident kien jahdem bid-*diesel*, (ara foll 267 u 275);
- 17.4.6. Illi l-haddiema fl-istiva kienu qed jahdmu b'sistema li jahdmu nofs siegha fl-istiva u nofs siegha barra, u dan, minhabba d-dhahen tad-*diesel*, (ara foll 267);
- 17.4.7. Illi l-haddiema tax-xatt qatt m'inghataw maskli biex jiproteguhom minn dawn id-dhahen tad-*diesel*, (ara foll 267);
- 17.4.8. Illi waqt li kien qed isir ix-xoghol in dizamina kien hemm il-foga tad-dhahen mill-*forklifter*, (ara foll 268);
- 17.4.9. Illi min ikun qed jopra l-*forklifter* ikollu persuna ohra fil-gejb biex jaralu, (ara foll 268);
- 17.4.10. Illi l-*forklifter* kien proprjeta` tal-vapur, (ara foll 275);
- 17.4.11. Illi peress li l-*forklifter* kien kbir kien jirristringi l-area minn fejn wiehed ikun jista' jghaddi u wiehed kien ikun kostrett jirfes fuq il-*lift* biex jghaddi, (ara foll 215 u 277);
- 17.4.12. Illi l-incident sehh fl-istiva *de quo* fejn jirrizulta li ma kienx hemm:

“*safety passage ways* minn fejn jghaddi, allura kellu jghaddi bil-fors minn wara l-*container* u l-*forklifter* laqghat il-*container* u ghaffeg il-vittma”, (ara foll 215);

Ikkunsidrat:

18. Illi epurat l-analizi fattwali tal-incident in dizamina hu issa indikat li tigi indirizzata l-eccezzjoni preliminari ulterjuri rigwardanti l-preskrizzjoni sollevata mis-socjeta` intimata Valletta Gateway Terminals Limited fl-ahhar stadju ta' din il-procedura;
19. Illi l-istess eccezzjoni preliminari ulterjuri hekk sollevata hi *ai termini* tal-artiklu 29 tal-Kap 352 tal-Ligijiet ta' Malta li tistipula li minkejja kull ligi ohra:
  - “...ma tista' tittiehed ebda azzjoni kontra l-Awtorita` jew kuntrattur dwar ir-responsabilitajiet taghhom ... jew hsara li ssir lil xi persuna ... abbord bastiment kemm- il darba:
  - “a. talba bil-miktub ... ma tinghatax lill-Awtorita` jew il-kuntrattur ... mhux aktar tard minn sitt xhur mid-data li fiha l-oggetti kienu accettati mill-Awtorita` jew mill-kuntrattur;
  - “b. l-azzjoni ma tinbedix fi zmien tnax- il xhar mill-imsemmija data”;
20. Illi r-rikorrenti sintetikament irrispondew billi:
  - 20.1. Isosstnu illi dan hu perjodu ta' dekadenza u mhux ta' preskrizzjoni;
  - 20.2. Illi l-istess eccezzjoni giet sollevata sitt (6) snin wara r-risposta guramentata;
  - 20.3. Illi ghalhekk dan jimporta d-dekadenza tas-socjeta` intimata involuta mid-dritt li tqajjem tali eccezzjoni;



- 20.4. Illi *di piu'*, il-Kap 352 fuq riferit jirregola hsarat ikkagunati b'konsegwenza tal-qadi tar-responsabbilitajiet tal-Awtorita` jew kuntrattur biss, u dan, fl-ambitu partikolari tal-obbligi li ghandu l-principal li jipprovdi ambjent li jipprotegi s-sahha u s-sigurta` fuq il-post tax-xoghol;

Ikkunsidrat:

21. Illi l-istess artiklu 29 tal-Kap 352 *de quo* ikompli jistipula wkoll li l-Awtorita` jew il-kuntrattur:

“...jista’ jestendi z-zmien specifikat fil-paragrafu (a) b’dak iz-zmien l-iehor ta’ mhux izjed minn sitt xhur li jidhrilha xieraq jekk tkun sodisfatta li t-talba ma setghetx issir b’mod xieraq fiz-zmien specifikat...;

“Izda wkoll ... ma jkunux responsabbli ghal aktar mill-ammonti stabbiliti b’ligi, jew f’dawk ic-cirkostanzi li jistghu jkunu preskritti”;

Ikkunsidrat:

22. Illi f’dan id-dawl issir referenza ghas-sentenza tal-**Prim’Awla tal-Qorti Civili** fl-ismijiet **Joseph Casha vs. Valletta Gateway Terminals Limited et**, datata s-**27 ta’ Frar, 2017**, fejn fir-rigward gie ritenut is-segwent:

“Illi fil-kaz in dizamina, l-attur mhuwiex utent tas-servizzi li toffri l-Awtorita` jew kuntrattur taghha. Huwa veru li l-attur hu suggett ghall-gurisdizzjoni tal-Awtorita`. Huwa veru li s-sigurta` ta’ impjegat jew ta’ persuna imqabba minn kuntrattur jew l-Awtorita`, hi responsabbli taghhom, pero` tali responsabbilita` tohrog minn ligijiet ohra *ad hoc* dwar is-sahha fuq il-post tax-xoghol u mhux mill-Kapitolu 352”;

- 23.0. Illi f’dan ir-rigward jinghad is-segwent:

- 23.1. Illi d-*decuius* kien gie inkarigat biex jaghmel xoghol ghall-kuntrattur;

23.2. Illi l-istess *decuius* ma kienx l-utent tas-servizz offrut taht il-Kapitolu 352 fuq riferit;

23.3. Illi s-sentenza pre-citata fil-paragrafu precedenti tghid f'dan ir-rigward li:

“Ir-relazzjoni guridika tal-attur mal-kuntrattur jew mal-Awtorita` fejn tidhol is-sahha u s-sigurta` ta` haddiema fuq il-lant tax-xoghol, mhix regolata bil-Kapitalu 352 u ghalhekk ma jistax jinghad bl-ebda mod illi l-Kap 352 hija ligi specjali li tirregola din il-materja u li ghandha tipprevali fuq il-ligi generali”;

Ikkunsidrat:

24. Illi mertu identiku gie wkoll deciz mill-***Prim'Awla tal-Qorti Civili fil-kawza fl-ismijiet Anton Debono vs. Valletta Gateway Terminals Limited***, datata t-8 ta' Frar, 2017, fejn l-istess qorti kkonfermat li dan il-perjodu ta' dekadenza ma japplikax ghall-haddiem tax-xatt li jkun korra waqt ix-xoghol tieghu li jkun inghatalu fuq inkarigu tas-socjeta` intimata *qua* kuntrattur skont il-ligi, u f'dan ir-rigward tissottolinea s-segwenti:

“Tqis illi l-iskop dikjarat tal-Kap 352 huwa ‘biex jipprovdi ghat-twaqqif ta’ partijiet f’Malta, ghar-registrazzjoni u licenzjar ta’ dghajjes u bastimenti u sabiex jirregola l-uzu taghhom fl-ibhra territorjali ta’ Malta u biex jistabbilixxi drittijiet u hlasijiet u hwejjeg ohra ancillari ghall-bastimenti’. Minn analizi dettaljata tal-Kap 352, jirrizulta illi l-obbligu tas-socjeta` konvenuta li tipprovdi “a safe working environment” lill-haddiema mqabbdin minnha, bl-ebda mod ma jinkwadra ruhhu fl-ambitu tal-Kap 352 u ghalhekk kwalunkwe ksur ta’ dan l-obbligu m’ghandux ikun milqut mill-perjodu ta’ dekadenza stipulat bl-artiklu 29 tal-Kap 352”;

25. Illi in vista tal-premess ghalhekk din l-eccezzjoni preliminari ulterjuri sollevata mis-socjeta` intimata Valletta Gateway Terminals Limited ghandha tigi respinta;

Ikkunsidrat:

- 26.0. Illi fuq il-meritu tal-procedura odjerna jinghad sintetikament is-segwent:
- 26.1. Illi s-socjeta` intimata Valletta Gateway Terminals Limited thaddem il-port tal-Belt u ghalhekk hi l-operatur tal-port, (ara foll 266);
- 26.2. Illi l-haddiema tax-xatt kienu jigu imqabba jahdmu ghan-nom tal-istess socjeta` intimata indikata fil-paragrafu precedenti, (ara foll 266);
- 26.3. Illi l-haddiema tax-xatt hekk inkarigati jridu jobdu lill-foreman taghom, (ara foll 267);
- 26.4. Illi fix-xoghol li fih id-*decuius* kellu jahdem fl-4 ta' Frar, 2008, kien fil-*lower hall* – ta' l-istiva tal-vapur proprjeta` tas-socjeta` intimata Ignazio Messina & C S.P.A., (ara foll 267);
- 26.5. Illi dan ix-xoghol kien assenjat lid-*decuius* mill-foreman tieghu, (ara foll 267);
- 26.6. Illi biex “*containers*” jittellghu mill-istiva kien jintuza *forklifter*, (ara foll 267);
- 26.7. Illi la il-foreman responsabbli mill-haddiema tax-xatt in dizamina, u lanqas xi haddiem iehor ma kien ikkwalifikat bhala “Health and Safety Officer”, (ara foll 267);
- 26.8. Illi ufficjal ta' dan it-tip imur fejn ikun qed isir ix-xoghol biss wara li tingala xi problema, (ara foll 267);
- 26.9. Illi l-*forklifter* li kien qed jintuza kien jahdem bid-*diesel*, ghalkemm hemm ohrajn li jahdmu bil-gas, (ara foll 267);
- 26.10. Illi *forklifter* li jahdem bid-*diesel* jaghmel hafna dhahen, (ara foll 267);

- 26.11. Illi konsegwenza t'hekk l-istess *foreman* ta struzzjonijiet lill-haddiema tieghu biex meta jkunu qed jahdmu fl-istiva jdumu biss nofs siegha u mbaghad jaghmlu nofs siegha barra, (ara foll 267);
- 26.12. Illi meta l-haddiema jkun qed jaghmlu dan it-tip ta' xoghol, qatt ma gew ipprovduti b'maskli, (ara foll 267);
- 26.13. Illi l-*forklifter* kien ikun il-hin kollu jahdem fl-istiva tal-vapur;
- 26.14. Illi l-foga li kien hemm meta sehh l-incident kienet haga normali, (ara foll 268);
- 26.15. Illi l-operatur tal-*forklifter* ikun mghejun minn persuna ohra li jkun fil-genb biex jaralu, (ara foll 268);
- 26.16. Illi ghalhekk il-persuna li tkun qed topera l-*forklifter* ma jkunx qed jara sew minn dik in-naha fejn ma jkollux ghajnuna, (ara foll 268);
- 26.17. Illi meta d-*decuius* korra hu kien fl-istiva fejn kien ordnat jahdem bis-sistema fuq indikata;
- 26.18. Illi rizultat tad-duhhan mill-*forklifter* il-haddiema inqasmu f'zewg (2) gruppi ta' zewg (2) haddiema kull grupp, bi grupp minnhom jahdem perjodu ta' nofs siegha, waqt li l-grupp l-iehor jitla fuq biex jiehu n-nifs;
- 26.19. Illi konsegwentement dawn il-gruppi kienu jalternaw;
- 26.20. Illi l-*forklifter* uzat biex igorr il-*containers* fl-istiva tal-vapur *de quo* kien wiehed kbir u kien jithaddem u jinstantq fost il-haddiema fl-ispazju ristrett riskontrat, u kien ghalhekk jirristringi l-area minn fejn wiehed seta' jghaddi, (ara foll 277);
- 26.21. Illi l-*forklifter* hu proprjeta` tal-vapur *de quo*, (ara foll 268);
- 26.22. Illi meta l-operatur tal-*forklifter* jaqbad il-*"container"* dan:

“... ma jkunx qed jara ghax ikollu qisu hajj quddiemu”, (ara foll 268);

- 26.23. Illi d-*decuius* intlaqat mill-“*container*” min-naha fejn l-operatur tal-*forklifter* ma kellux minn jaralu biex jindikalu t-triq, (ara foll 268);
- 26.24. Illi fil-mument tal-incident meta l-“*container*” kien fuq il-*lift*, l-operatur tal-*lift* caqlaq ftit il-“*container*” u konsegwenza t’hekk ghaffeg lil George Abela bit-tarf tal-“*container*”, (ara foll 268);
- 26.25. Illi in-naha tal-“*container*” li ghafget lil George Abela kienet proprju dik in-naha fejn l-operatur *de quo* ma kellu lil hadd jiggwidah;
- 26.26. Illi ghalhekk jirrizulta li l-istess operatur caqlaq il-“*container*” fl-ghama;
- 26.27. Illi fil-hin tal-incident George Abela kien fuq il-*lift*, u l-*foreman* kien fuq ghall-arja;
- 26.28. Illi ma jirrizultax li kien hemm “*safety signs*” fuq il-*lift* jew madwar il-post tax-xoghol *de quo*, (ara foll 96);
- 26.29. Illi s-“*safety passage ways*” ma kienux vizibbli, (ara foll 96);
- 26.30. Illi uhud mill-haddiema la kellhom “*high visibility vests*” u lanqas kellhom “*hard hats*”, (ara foll 96);
- 26.31. Illi fl-istess stiva jirrizulta li t-tipjip ma kienx ipprojbit, (ara foll 96);
- 26.32. Illi l-“*forklifter*” kellu l-vizibilita` tieghu oskurata meta jimxi l quddiem bil-“*container*”;
- 26.33. Illi generalment, il-haddiema tax-xatt kienu jilmentaw minn kondizzjonijiet hziema tax-xoghol;

Ikkunsidrat:

27. Illi fil-konkluzjoni taghha l-Magistrat Inkwirenti ikkonkludiet is-segwenti, (ara foll 36):

“...jirrizulta li George Abela kien miet mewta accidentali u li f’ebda hin ma rrizulta li kien hemm xi terzi persuni li b’xi mod kienu ghenu lill-istess incident, ma jidhirx li hu l-kaz li din l-inkjesta tigi prosegwita oltre dan l-istadju”;

Ikkunsidrat:

28. Illi *nonostante* tali konkluzjoni ghandu jirrizulta pacifiku li mill-elenku tal-fatti kif fuq esposti, hi l-opinjoni konsiderata ta’ din il-qorti li fil-kaz in dizamina s-socjetajiet intimati naqsu li jipprovdu dak l-ambjent necessarju biex is-sahha u s-sigurta` tal-haddiema fuq il-post tax-xoghol tkun protetta biex jigi evitat il-periklu ghas-sahha u ghall-hajja tal-istess, *molto piu`* f’ambjent li fih innifsu kien wiehed perikoluz;

Ikkunsidrat:

29. Illi f’dan ir-rigward il-**Prim’Awla tal-Qorti Civili** fis-sentenza taghha fl-**ismijiet Vincent Galea et vs. Sammy Meilaq nomine**, datata s-**27 ta’ Gunju, 2007**, sostniet is-segwenti:

“... in planning a system of work, the employer must take into account the fact that the workmen become careless in works involved in their daily work”, u dan tenut kont “tal-atmosfera tax-xoghol, id-diffikultajiet li jsib il-haddiem fil-kors tax-xoghol tieghu...”;

30. Illi ghalhekk hu pacifiku li hu l-obbligu ta’ min ihaddem biex jipprovdi kundizzjonijiet appoziti li jassiguraw is-sahha u l-inkolumita` tal-haddiem fuq il-post tax-xoghol u b’hekk, il-haddiema ma jkunux esposti ghal riskji inutili;

- 31.0. Illi minn ezami tax-xhieda li kienu qed jahdmu mad-*decuius* fil-hin tal-incident jirrizulta ukoll sintetikament is-segwenti:

- 31.1. Illi l-ispazju fl-istiva kien wiehed ristrett, (ara foll 277);

- 31.2. Illi haddiem irid joqghod attent kif jimxi fl-istiva ghaliex l-ispazju hu ristrett u mhux immarkat, (ara foll 277 u 96);
- 32.0. Illi ghalhekk jirrizulta s-segwent:
- 32.1. Illi l-ambjent in dizamina kien wiehed ristrett, storbjuz, b'nuqqas ta' vizibilita`, b'nuqqas ta' arja, u minghajr indikazzjonijiet jew "safety signs";
- 32.2. Illi ghalhekk l-istess ambjent fejn *forklifter* qieghed kontinwament jimla l-post bid-duhhan u jimmanuvra "containers", hu wiehed perikoluz;
- 32.3. Illi l-fatt li l-foreman stess kien minn jeddu stabbilixxa turn ta' nofs siegha ghall-haddiema, jirrifletti din il-perikolozita` riskontrata;
33. Illi l-lift li fih sab ruhhu s-sinistrat hu wiehed uzat biex il-"containers" jittellghu mill-istiva tal-istess vapur biex jittiehdu fil-garaxx tieghu minn fejn ikunu jistghu jitnizzlu l-art;
34. Illi l-istess "lift" ma jirrizultax li fih "safety signs", (ara foll 96);
35. Illi l-istess stiva fejn kien qed isir ix-xoghol ma jirrizultax li kien fiha "safety passageways", (ara foll 96);

Ikkunsidrat:

36. Illi ghalkemm id-*decuius* ma kellux ikun fil-"lift" fejn kien meta sehk l-incident, jirrizulta li gie mgħaffeg mill-"container" meta fit-terminazzjoni tax-"shift" tieghu kien qed jipprova johrog minn dak l-ambjent storbjuz, imdallam, u mimli duhhan;
37. Illi f'dik l-atmosfera deskritta fil-paragrafu precedenti u aktar qabel, in-nuqqas ta' sinjali għall-hrug u minn fejn wiehed jista` jghaddi hu nuqqas serju hafna;
38. Illi in effetti tali nuqqasijiet jammontaw għal negligenza grossolana daparti tas-socjetajiet intimati stante li rizultat bl-istess l-ambjent in dizamina, li hu għa` perikoluz minnu nnifsu, jigi rez aktar perikoluz;

Ikkunsidrat:

39. Illi ghalhekk din il-qorti hi sodisfatta li s-socjetajiet intimati naqsu li jipprovdu dik kommunement imsejha “*a safe system of work*” skont il-ligi;

Ikkunsidrat:

- 40.0. Illi l-allegazzjoni riprodotta fin-nota ta' sottomissjonijiet tas-socjeta` intimata *Valletta Gateway Terminals Limited*, (ara foll 292 paragrafu 14), li r-rapport tal-ufficjal responsabbli mis-sahha u s-sigurta` tal-impjegati taghha kien animat minn xi animozita` *stante* xi kritika indirizzata lejha mill-istess socjeta` intimata ma treggix u qed tigi respinta bhala inutilment odjuza *stante*:
  - 40.1. Illi l-istess stat ta' fatt minnha allegat gie biss sollevat f'dan l-ahhar stadju tal-procedura u mhux tul il-procedura jew in kontroezami, fejn allura l-istess “*safety officer*” kien prekluz milli jaghti l-verzjoni tieghu;
  - 40.2. Illi *di piu`* l-istess rapport jirrizulta li kien gie redatt meta l-istess ufficjal kien ghadu regolarment impjegat mal-istess socjeta` intimata;
  - 40.3. Illi finalment jinghad li minn ezami tal-istess rapport, l-*insinwazzjonijiet* tas-socjeta` intimata in dizamina ma jsibu l-ebda konfort *stante* li r-rizultanzi hemm riprodotti gew ukoll oggettivament riskontrati fl-analizi tal-akkadut;
  - 40.4. Illi konsegwentement, din l-*insinwazzjoni* tal-istess fil-konfront tas-*safety officer de quo* qed tigi respinta;

Ikkunsidrat:

- 41.0. Illi l-istess socjeta` intimata *Valletta Gateway Terminals Limited* issosstni li d-*decuius* ikkontribwixxa ghall-incident *stante* li:
  - 41.1. Id-*decuius* ma kellu l-ebda funzjoni fit-tqeghid tal-“*container*” fuq il-“*lift*”;



- 41.2. Xoghol id-*decuius* kien biss biex jimmanuvra t-“*twist-locks*” qabel mal-“*container*” jitpogga fuq il-“*lift*” mill-“*forklifter*”;
- 41.3. Ghalhekk, id-*decuius* ma kellux ghalfejn ikun vicin il-“*lift*”;
42. Illi minkejja dan, meta sehħ l-incident id-*decuius* spicca fuq il-“*lift*”;
43. Illi konsegwentement issosstni li l-incident in dizamina sehħ *stante* li d-*decuius* m’uzax dik il-prudenza necessarja fir-rigward, u allura kien hu stess li wassal għal mewt in kwistjoni, (ara foll 288);

Ikkunsidrat:

44. Illi *a skans* ta’ ripetizzjoni inutili u ta’ dilungar zejjed, jingħad li tenut kont tal-ambjent lavorattiv ipprovdut mis-socjetajiet intimati fuq elenkat, it-tezi proposta mill-istess socjetajiet intimati ma tistax tigi akkolta u konsegwentement ma ssib l-ebda responsabbilita` għall-akkadut fl-operat tad-*decuius*;

Ikkunsidrat:

- 45.0. Illi finalment jigi sottolineat li għalkemm bid-dikjarazzjoni tiegħu il-baħħri aġġutant involut, (ara foll 234), jgħid li qabel ma sehħ l-incident hu kien ġia` qal lid-*decuius* biex joqgħod il-bogħod, jingħad is-segwentanti:
- 45.1. Illi b’daqshekk ma jirrizultax li ta indikazzjoni preciza fejn l-istess *decuius* kellu joqgħod;
- 45.2. Illi l-istess affermazzjoni ma tirrizultax ikorraborata bi provi oħra oggettivament riskontrati;
- 45.3. Illi tenut l-ambjent storbjuz u zghir in dizamina, u anke *dato ma non concesso* li seta` intqal dan il-kliem, il-probabilita` hi li lanqas biss instema’;

- 45.4. Illi *di piu`*, ma ngabet l-ebda prova li d-*decuius* kien jaf bit-taljan;

Ikkunsidrat:

- 46.0. Illi tenut kont tas-suespost issir issa, referenza ghall-artikli 1031 sa 1032 tal-Kodici Civili rigwardanti r-responsabbilita` fir-rigward:

- 46.1. **L-Artiklu 1031:** jistabbilixxi li kull wiehed iwiegeb ghall-hsara li tigri bi htija tieghu;

- 46.2. **L-Artiklu 1032:** (i) hu meqjus bi htija kull min ma juzax il-prudenza, id-diligenza, u l-hsieb ta' missier tajjed tal-familja;

(ii) hadd ma jwiegeb, fin-nuqqas ta' disposizzjoni espressa tal-ligi, ghall-hsara li tigri minhabba tali nuqqas jew ta' nuqqas ta' hsieb fi grad akbar;

- 46.3. **L-artiklu 1033:** kull min, bil-hsieb jew minghajr hsieb li jaghmel deni, ghax ikun irid jew b'nuqqas ta' diligenza, ta' prudenza jew ta' hsieb, jaghmel jew jonqos li jaghmel xi haga li biha jikser xi dmir impost mill-ligi, hu obligat ghall-hlas tal-hsara li tigri minhabba f'hekk;

Ikkunsidrat:

47. Illi rigward il-qasam partikolari tas-sahha u s-sigurta` fuq il-post tax-xoghol jinghad li dan hu regolat mill-*Kap 424 tal-Ligijiet ta' Malta* li bis-sahha tieghu kien gie ppublikat ukoll fost hafna regolamenti ohra, l-*Avviz Legali 36 tal-2003, Regolamenti dwar Disposizzjonijiet Generali dwar is-Sahha u Sigurta` fuq il-Post tax-Xoghol*;
48. Illi flimkien dawn l-atti statutorji jikkodifikaw il-principji u d-dmirijiet generali li ghandhom jirregolaw il-qasam partikolari in dizamina;

49. Illi di piu` jigi sottolineat li skont l-artiklu 4(1) tal-Kap 424 fuq riferit l-istess qasam partikolari in dizamina hu meqjus bhala materja t'interess pubbliku;

Ikkunsidrat:

50. Illi skont l-artiklu 6(1) tal-imsemmi Kap, min ihaddem ghandu dejjem l-obbligu li jizgura s-sahha u s-sigurta` tal-persuni kollha li jistghu jigu affettwati bix-xoghol li jkun qieghed isir ghal dik il-persuna li thaddem;

Ikkunsidrat:

51. Illi fis-sentenza taghha l-***Prim'Awla tal-Qorti Civili fl-ismijiet Raymond Psaila vs. Pisciculture Marine De Malte Limited***, datata d-**29 ta' Settembru, 2011**, intqal is-segwenti:

“...hija regola ohra ewlenija f'dan il-qasam, li l-imghallem irid jizgura li jipprovdi lill-haddiema b'sistema xierqa ta' harsien minn kull periklu, (dak li bosta jsejhulu “*a safe system of work*”) fejn ikun sejjer issir ix-xoghol minnu mitlub. Fid-dritt, dan id-dmir igorr mieghu grad gholi ta' responsabbilita` fuq l-imghallem, u jaqa' fuqu l-piz li jipprova li incident ikun sehh minkejja li jkun hares dak kollu li l-ligi tistenna minnu f'dan ir-rigward”;

52. Illi *nonostante* is-suespost, dan ma jfissir li f'dan ir-rigward tezisti responsabbilita` oggettiva fuq min ihaddem;

53. Illi in effetti, l-haddiem li jkorri jrid fl-ewwel lok jipprova li kien hemm nuqqas ta' mizuri ta' tharis tas-sigurta`;

54. Illi hu biss fil-fazi successiva li l-piz tal-prova imbaghad idur fuq min ihaddem biex b'hekk jiskolpa lilu nnifsu u b'hekk juri:

54.1. Jew li kien hemm forza magguri;

54.2. Jew li kien hemm traskuragni *da parte* tal-haddiem;

55. Illi kif irriteniet il-**Qorti tal-Appell (Superjuri)**, fil-kawza fl-ismijiet **Felix Xerri vs. Beechwood Limited**, datata t-3 t'April, 2009:

“Ghar-rigward tal-principji li jirregolaw il-materja, din il-qorti tirribadixxi li, filwaqt illi l-gurisprudenza tal-qorti taghna timponi obbligi severi fuq min ihaddem biex jassigura “a safe environment” fuq il-post tax-xoghol u li dan jipprovdi l-mezzi kollha necessarji u mehtiega biex tigi salvagwardata l-inkolumita` tal-haddiema tieghu fuq il-lant tax-xoghol, dan ma jwassalx ghall-kuncett ta’ “*strict liability*” ta’ min ihaddem, u l-impjegat li jwegga’ fuq ix-xoghol huwa obligat li jipprova li l-incident sehh b’responsabbilita` ta’ min ihaddem. Lanqas ma jista’ jinghad li tezisti xi preunzjoni jew kif sejhilha l-ewwel qorti, “kwazi preunzjoni”, ta’ responsabbilita` ta’ min ihaddem kull meta jsehh incident li fih iwegga’ haddiem. Hu obligu tal-haddiem li juri u jipprova li l-incident sehh konsegwenza ta’ nuqqas ta’ min ihaddem, partikolarment li jkun injora xi obligu impost fuqu bil-ligi jew bil-gurisprudenza *in subjecta materia*;

56. Illi ovvjament, min-naha tieghu l-haddiem ukoll jista’ jkun negligenti f’xogholu u fil-fatt, l-artiklu 7(1) tal-Kap 424 *de quo* jistabilixxi s-segwent:

“Huwa d-dmir ta’ kull haddiem li jissalvagwardja s-sahha u s-sigurta` tieghu nnifsu kif ukoll dik ta’ persuni ohra li jistghu jigu affettwati bix-xoghol li jkun qieghed isir”;

Ikkunsidrat:

57. Illi in vista tal-assjem tar-rizultanzi kollha fuq elenkati din il-qorti hi sodisfatta li s-socjetajiet intimati huma responsabbli skont il-ligi ghall-akkadut u konsegwentement hu issa indispensabbli li tigi analizzata l-likwidazzjoni tad-danni subiti mir-rikorrenti rizultat tal-istess incident hawn in dizamina;

Ikkunsidrat:

- 58.0. Illi fir-rigward tal-likwidazzjoni tad-danni jinghad sintetikament is-segwentanti:
  - 58.1. Illi minn ezami tal-*“Final Settlement System”* tad-*decuius* l-introjtu tal-istess sejjer jitqies li hu fl-ammont ta' sitta u sittin elf tliet mija u seba' u tmenin euro u erbatax- il centezmu, (€66,387.14), (ara foll 59 *et sequitur*);
  - 58.2. Illi fl-istess qed jittiehed ukoll in konsiderazzjoni l-qlich futur tad-*decuius*;

Ikkunsidrat:

- 59.0. Illi rigward il-*“lump sum payment”* jinghad sintetikament is-segwentanti:
  - 59.1. Illi d-*decuius* kellu eta` ta' hamsin (50) sena meta seh is-sinistru in dizamina (ara foll 123);
  - 59.2. Illi a bazi tal-insenjament tal-***Qorti tal-Appell*** fis-sentenza fl-ismijiet ***Joseph Spiteri vs. Joseph Magro et***, datata l-***5 ta' Dicembru, 2014***, il-*“multiplier”* li ghandu jigi hawn adottat ghandu jkun dak ta' tlettax (**13**);
  - 59.3. Illi f'dan ir-rigward il-***Qorti tal-Appell***, irribadiet is-segwentanti fil-kawza fl-*ismijiet Annunzjata sive Nancy Caruana vs. Odette Camilleri*, datata s-***27 ta' Frar, 2004***:

“Ghall-finijiet tat-tnaqqis minhabba *lump sum payment* id-dekors taz-zmien ghandu jibda jigi kalkolat minn meta tigi intavolata l-kawza relattiva u mhux minn meta javvera ruhhu l-incident ukoll relattiv”;

- 59.4. Illi fil-kawza fl-ismijiet **Joseph Agius vs. All Services Limited**, datata t-2 ta' **Gunju, 2005**, il-**Prim'Awla tal-Qorti Civili** irritereniet is-segwentanti:

“F’kazijiet kongruwi soltu li jsir tnaqqis iehor ta’ 20% għall-fatt li jkun ser ikun hemm hlas f’daqqa, (*lump sum payment*), lill-beneficjarji. Jekk id-decizjoni pero`, tkun se tinghata wara tul ta’ certu zmien, hi l-prattika li l-persentagg ta’ tnaqqis jonqos, u hi konswetudini tal-qrati, li jekk kawza ddum aktar minn sentejn, il-persentagg jonqos b’zewg punti għal kull sena ohra li l-kawza ddum biex tigi deciza”;

- 59.5. Illi fid-dawl tas-suespost għandu għalhekk isir tnaqqis ta’ għaxra fil-mija, (**10%**);

Ikkunsidrat:

- 60.0. Illi fir-rigward tas-sottomissjonijiet tas-socjeta` intimata Valletta Gateway Terminals Limited li fl-eventwalita` tal-likwidazzjoni tad-danni għandu jigi rifless il-grad ta’ dipendenza tar-rikorrenti fuq id-*decuius*, riflettenti l-livell ta’ danni minnhom subiti, (ara foll 294), jinghad sintetikament is-segwentanti:

- 60.1. Illi fil-kawza fl-ismijiet **Angelo Galea et vs. Silvio Piscopo**, datata t-3 t’**Ottubru, 2003**, il-**Prim'Awla tal-Qorti Civili** irritereniet is-segwentanti:

“...mhux korrett u mhux gustifikat mill-kliem tal-ligi dak li qalet l-ewwel Onorabbli Qorti fis-sens li biex jista’ jinghata dan l-indennizz jehtieg li jkun hemm certa dipendenza tal-eredi mill-awtur tagħhom jew ahjar mill-qligh li dan kien jagħmel jew ragjonevolment kien mistenni li jibda jagħmel”;

- 60.2. Illi konsegwentement din is-sottomissjoni tal-istess socjeta` intimata *de quo* ma tistax issib l-avall ta’ din il-qorti;

Ikkunsidrat:

61.0. Illi fir-rigward tas-sottomissjoni ulterjuri tal-istess socjeta` intimata Valletta *Gateway Terminals Limited* li permezz taghha titlob li fil-konsiderazzjoni tad-danni ghandu jigi mehud in konsiderazzjoni l-konsum personali tad-*decuius*, (ara foll 293), jinghad sintetikament is-segwenti:

61.1. Illi fl-istess decizjoni ***Galea et vs. Piscopo***, (ara paragrafu numru sittin punt wiehed, (60.1.), aktar qabel, gie sostenut is-segwenti:

“Il-qorti hi tal-fehma illi tali pratici ta’ detrazzjoni ghall-“*own consumption*” u “grad ta dipendenza” ma jsibu l-ebda gustifikazzjoni skont il-vot tal-ligi... Mill-*punto di vista* tal-vot tal-ligi fl-artiklu 1045, (tal-Kodici Civili), din il-qorti ma tara l-ebda gustifikazzjoni, la logika u lanqas guridika, ghall-applikazzjoni ta’ dawn il-kriterji, jew “tal-konsiderazzjoni tal-posizzjoni socjali u ekonomiku – kummercjali tal-partijiet” servjenti bhala gwida ghall-gusta kompensazzjoni, (Ara Vol XXXIII PII p.1). Altrimenti jibqa` jkollha s-sitwazzjoni assurda, u mhux aktar tenibbli, illi l-mewt, rizultat ta’ fatt illecitu, tkompli tiswa’ anqas minn semplici menomazzjoni fizjopsikika konsegwenti mill-istess fatt”;

61.2. Illi konsegwentement, anke din is-sottomissjoni tal-istess socjeta` intimata fuq riferita ma tistax issib l-avall rikjest minn din il-qorti;

Ikkunsidrat:

62. Illi in vista tal-premess ghandu jirrizulta pacifiku li m’ghandu jsir l-ebda tnaqqis ghall-konsum personali u ghall-grad ta’ dipendenza tar-rikorrenti fuq id-*decuius*;

Ikkunsidrat:

63. Illi konsegwentement is-somma li ghandha tigi likwidata ghandha tkun kostruwita bil-mod segwenti:

$$\mathbf{€66,387.14 \times 13 - 10\% = €776,729.53}$$

Ikkunsidrat:

- 64.0. Illi in vista tal-premess din il-qorti hi sodisfatta li r-rikorreni ipprovaw il-kaz taghom skont il-ligi, u konsegwentement:

**DECIDE:**

- 64.1. Takkolji t-talbiet tar-rikorreni;
- 64.2. Tirrespingi r-risposti tas-socjetajiet intimati;
- 64.3. Tiddikjara li s-socjetajiet intimati huma responsabbli *in solidum* ghall-incident in dizamina li fih korra George Abela fl-4 ta' Frar, 2008, abbord il-bastiment *M.V. Jolly Blu*, u li sussegwentement miet fil-21 ta' Frar, 2008, b'konsegwenza tal-istess korriment;
- 64.4. Tillikwida d-danni sofferti mir-rikorreni minhabba dan l-incident fl-ammont ta' seba' mija u sitta u sebghin elf, seba' mija u disgha u ghoxrin euro u tlieta u hamsin centezmu, (€776,729.53);
- 64.5. Tikkundanna lis-socjetajiet intimati Valletta *Gateway Terminals Limited* u Ignazio Messina & C. S.P.A. biex ihallsu *in solidum* lir-rikorreni l-ammont ta' danni hekk likwidati fil-paragrafu precedenti;



- 64.6. Bl-ispejjez kif dedotti fl-istess rikors guramentat promotur u bl-imghaxijiet dovuti skont il-ligi sad-data tal-effettiv pagament mid-data tal-ittra ufficcjali tal-21 ta' Mejju, 2009, kontra l-istess soċjetajiet intimati *in solidum*.

---

Onor. Imhalled Silvio Meli

## **DECIZJONI FINALI**